Observatoriulu ese de doue ori in septemana, Mercurea si Sambat'a.

Pretiulu

pentru Sibiiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a in laintrulu monarchiei pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci. — Numeri singuratici se dau càte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Anulu III.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare càte 7 cr., la a dou'a si a trei'a càte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adressate de a dreptulu la Redactiunea Diariului

„Observatoriulu“ in Sibiiu.

Nr. 104. — Sibiiu, Sambata 27/8 Januariu. — **1881.**

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ SIBIIU

Anuntiu

pentru domnii abonati din Romani'a.

Cunoscute sunt neinvinsele dificultati de pàna acuma relative la espeditiunea diarieloru incòce si incolo, cu porto duplu, dupa aceea triplu. In timpulu din urma acelea dificultati se paralisara abia in lun'a din urma a anului, in sensulu art. 38 din legea telegrafo-postala, citata de „Romanulu“ in mai multi Nri ai sei. Acelu art. 38 dice: „Tòte oficiurile postale potu primi si efectuà abonamente la jurnale atàtu interne, càtu si internationale. Pentru cele interne se va percepe preste tax'a jurnalului si a transportului, unu dreptu de comissionu de 2 la suta in profitulu administratiei, care dreptu inse nu pòte fi mai micu de 25 centime. Pentru cele internationale se va urmà conformu conventiuniloru speciale.“

Asia suna art. 38.

Relative la diariele care mergu din monarchi'a austro-ungurésca in Romani'a, ni se dete urmatòri'a informatiune dela oficiulu postei din locu:

Abonatii din Romani'a se binevoiésca a prenumerà fiacare la oficiulu postei din statulu ddloru, platindu pentru diariu numai pretiulu ficsu trecutu in tarifa pentru fiacare diariu, dupa cum se vinde elu in loculu editurei sale, éra porto de transportu si dreptulu de comissiune are se'lu platésca fiacare acolo, pe locu, in patri'a sa si in afara nimicu. Prin urmare

Diariulu „Observatoriulu“, care ese de 2 ori pe septemana, costa pentru Romani'a intrégа numai 7 (siepte) florini val. a. sau 17 franci (lei noi) si 50 cent., adeca atàta càtu costa si aici pe locu in tipografia, éra nu 22 franci, càtu costà pàna acuma. Atàtu avemu se primimu noi: 7 fl. si mai multu nimicu. Acésta inse numai sub respicat'a conditiune, daca prenumeratiunile se facu la postele Romaniei; facènduse de a dreptulu incòce, e totu 22 franci, cà-ci in acestu casu noi si cu acestu pretiu esimu reu.

Intru altele, abonarea la posta — se intielege cà pe langa recipissa, e fòrte multu facilitata, si in casu de reclamatiuni totu post'a locala are se respunda si se inplinésca defectele.

Red. „Observatoriului“.
G. Baritiu.

Despre sierbitute sau sclavia.

(Urmare.)

Manumissiunea (liberarea) sclaviloru era inpreunata cu multe formalitati. Aceea se intemplà sau per censum, daca domnulu se invoià cà sclavulu se fia trecutu in list'a cetatieniloru liberi; sau per vindictam, candu sclavulu se presentà la consulu sau la pretoru, éra unu lictoru ilu atingea pe capu cu o vèrga (Vindicta, Virga, Festuca) si dicea: hunc ego hominem liberum esse ajo; dupa aceea domnulu seu luandu'lu de man'a drépta sau de alta parte a corpului si invèrtindu'lu ii dicea: hunc hominem liberum esse volo! dupa aceea ilu lasà pe aci incolo. Numai dupa aceea magistratulu representante alu statului, consulu sau pretoru, ilu declarà de liberu. Din acea òra elu se numìa Libertinus, cà totusi in prim'a generatiune se se distinga de cetatienii nascuti liberi; éra Libertus era numitu de càtra fostulu seu domnu si remanea obligatu cu mare multiamitu càtra acesta. Dusu apoi in templulu Feroniei, acolo i se punea o caciula in capu, ca simbolu alu libertatiei. In fine domnu-seu ii mai dà si unu altu nume, ii daruià o toga alba si unu ânelu, cà totu atàtea simboluri de libertate. Se mai intemplà liberarea per testamentum, adeca prin voinți'a din urma a domnului; uneori in modu extraordinariu, per epistolam, candu domnulu declarà pe cineva de liberu prin epistola subscrisa celu puçinu de 5 martori; sau per convivium, daca punea pe sierbu la mesa cu elu. Dupa timpuri si inpregiurari s'au adusu multe legi despre manumissiune, pe care ar fi prea lungu a le mai cita; cei carii se ocupa cu dreptulu romanu, le cunoscu pe tòte. Destulu ca multe din acelea au fostu adoptate si aplicate in jurisprudenti'a popòraloru moderne europene la classea sclaviloru (iobagiloru) din diverse staturi. Sub Constantinu M. s'a introdusu si usulu de a manumitte (liberà, desrobì) pe sclavi in biserica, unde documentulu de manumissiune subscrisu de domnu se citea de càtra unu preotu in audiulu celoru de façia. Urmele acestui modu alu desrobirei se afla si in documente din tierile nòstre.

Libertinii erau considerati de cetatieni (cives), dara nu toti aveau aceleasi drepturi; cà-ci de candu manumissiunea incepuse a fi fòrte dèsa, potestatea legislativa temendu-se cà nu cumva se se stracòre p'intre cei demni si o multime de òmeni periculosi, a definitu prin legi trei moduri de indigenare. Unii adeca castigau dreptulu de cetatieni (cives) ai Romei, altii numai de cetatieni latini (Jus Latii), conformu legei numite dupa propunetoriulu ei Junius Norbona; éra cei mai multi se bucurau mai multu numai de libertate personale, nu si de drepturi politice si se numiau Deditii; pentru-cà classea acestora se compunea mai multu din popòra invinse cu armele, care apoi supunendu-se, trebuea se se presente in vestmente urite si cu scutulu intorsu sau chiaru aruncatu la pamentu, dupa care li se restituea libertatea personale (libertas deditìtia, dela verb. lat. Dedo is, ere, me dau, me supunu).

Libertii nu erau suferiti a inaintà la demnitati si ranguri inalte, ci erau considerati mai multu numai cà clienti (clientes) ai patroniloru. Acèsta restrictiune a cadiutu sub imperatori; s'a restabilitu inse dupa secoli la cele mai multe popòra europene, sub alte forme si nomenclaturi, precum aristocratia inalta, patriciatu oligarchicu, nobilime de alu doilea si alu treilea rangu, burgesia mai multu sau mai puçinu restrinsa in drepturile sale; totu atàtea imitatiuni din Rom'a vechia, dictate de interesele casteloru.

Piatie de sclavi.

Piatie in care se scotu sclavii la vendiare, au fostu si in vechime cà si mai tardiu, pàna in secolulu nostru. In Aten'a se aflau mai multe piatie de sclavi, unde negutiatorii (Andrapodokapeloi) isi aduceau marf'a de òmeni in prim'a fiacarei luni.

Foisiór'a „Observatoriului“.

Una epistola si unu articlu originalu scrisu de Simionu Barnutiu.

(Urmare si fine.)

In urm'a acestoru bagari de sèma istorice dòra nu va fi de prisosu pentru unii cetitori a face si càteva bagari de sèma juridice.

Biseric'a nòstra cà unu institutu pentru tînerea si cultivarea credintiei cei religióse, si pentru indestularea lipseloru celoru religióse a credinciosiloru, nu are altu ceva, de càtu cultur'a cea morala si religiósa a toturoru credintiosiloru, adeca biseric'a pentru aceea e renduita, cà pe òmeni se'i faca neincetatu mai intielepti si mai buni, se se straduiésca cà òmenii se fia mai intielegatori candu moru, de càtu candu se nascu, se fia mai luminati candu esu din biserica de càtu candu intra, se fia mai blandi, mai drepti si mai de omenia cei ce vietiuescu in societate bisericésca, decàtu cei ce n'au norocire a se folosì cu acestu mijlocu alu culturei, se dea fiesce-care anu si fiesce-care vecu viitoriului o omenime mai buna si mai intielepta, de cum primise dela celu trecutu; si cine nu cunòsce, cà la unu astfeliu de sporiu neincetatu se cere si o lucrare neincetata? si inca o lucrare sloboda a toturoru medulareloru bisericii, potrivita cu dreptulu celu neinstrainatu alu libertatii consciintiei, cu care l'au cinstitu Ddieu pe omu candu l'au facutu fiintia cuventatòrie, si candu intra in biserica nu ilu ia. Acèsta lucrare sloboda inse numai atunci pòte se aiba locu, daca e bine intocmita biseric'a; de unde se vede càtu e de lipsa se aiba biseric'a o tocmèla buna (constitutio Ecclesiae), daca voiesce a'si dobandì scopulu. Biseric'a nòstra au avutu buna tocmèla; cà precum ne invatia istori'a bisericésca, poterea de a pune legi si de a tractà despre trebile bisericesci asia au fostu stemperata, in càtu episcopii nu erà volnici a dispune in trebile bisericesci singuri dupa capulu loru, ci in sinoduri se punea legi séu canòne si episcopii erà detori a chivernisì biseric'a dupa canònele acele, si acèsta e o tocmèla fòrte minunata, pentru-cà altmentrenea nici insusi episcopulu inca nu pòte fi incredintiatu, òre chivernisirea bisericii si tòta ostenél'a lui aduce bisericii vre-unu folosu, séu dòra e tocma spre stricare, cà oricum, judecat'a unui episcopu, se fia càtu de harnicu, e totudeauna numai o parere singura, si lui i se pòte parea a fi ceva de folosu, ce aretandu-se inaintea saborului, s'ar aflà a fi chiaru stricatoriu, s. e. vreo lege, séu vre-unu asiediamentu.

Deci tocmél'a bisericei astfeliu cugetata e asiguratòrea vietii bisericesci, éra vièti'a bisericii se coprinde in starea de sine séu subsistenti'a, si in neaternarea séu libertatea bisericesca, prin urmare daca doresce clerulu si nèmulu nostru, cà biseric'a nòstra se traiésca intru adeveru cà o societate vie, si se nu fia singuru o fiintia lesînata, are intreita sfanta detorie a'si aparà tocmél'a cea bisericesea; cà numai lucrandu dupa acea tocmèla, e nadejde de inaintare; cum se abatu dela aceea, indata duchulu vietii au sburatu din biserica, si ea nu mai e trupu organicu si insufletitu, cì se asemenédia cu o machina, ce se clatesce inca pàna la unu timpu, dar puçinu 'i trebue, si va stà nemisìcata, séu se va resipì. Daca n'are biseric'a tocmèla, séu daca nu se tine, atunci tòta potèrea se concentrédia in episcopulu singuru, elu singuru pune legi la osebite intemplari dupa a sa socotèla, séu nu pune, elu singuru e judecatoriu adeveratu in biserica, éra ceilalti remanu numai nisce datatori de pareri, care inse episcopulu nu e detoriu a le luà in chipu de judecati, cì numai cà informari. Acum daca privimu la biseric'a nòstra, ii aflamu tocmél'a vetamata, si temeiulu celu juridicu clatitu; adeverulu acestei propusetiuni se radima pe argumentele urmatòrie:

Stramosii nostri facèndu unire cu biseric'a Romei, luminatu au hotaritu „cà nu voiescu a se indatorà de càtu la cele patru puncturi, éra dreptulu canonicu, ce se dice pravila, au vrutu se aiba totudeauna potere, si dupa acela se urmedie in judecati.*)“

Acuma nici se tîne saborulu mare dupa pravila, nici urmédia in judecati dupa dens'a, nici se invètia in scóla pravil'a. Cumcà nu se aduna sabòre preste anu, e prea adeveratu si cunoscutu de toti; cumcà pravil'a nu se urmédia in judecati, scie ori-care au siediutu la judecata in òre-care judetiu protopopescu, séu in consistoriulu episcopescu din Blasiu; cumcà nu se invètia pravil'a in teologi'a nòstra, e lucru de obste cunoscutu, si cà in loculu ei celu puçinu pàna acum s'au propusu dreptulu canonicu alu bisericei latinesci, unu lucru ce cu deadreptulu se inprotivesce atàtu voii si hotarîrii stramosiloru nostri, càtu si voiei a totu clerulu ce traiesce in dio'a de astadi. Pòte cà in anulu 1793 Petru Maioru cà professoru de canòne, si cà unu mare alu drepturiloru aparatoriu, a invetiatu si a propusu curatu drepturile bisericei nòstre tòte cum sunt, si càte sunt; dar de atunci incòce in ce mesura au crescutu arbitri'a in chivernisirea bisericii, in aceeasi mesura au scadiutu si rivn'a clerului de a'si aparà drepturile sale, intr'atata, càtu acum s'ar parea la o sèma de òmeni tocma lucru paradoxu a si pretinde se se invetie pravil'a.

Adeveratu, cà nu tòte ne sunt de trebuintia cele ce se coprindu in pravila, cà s'au schimbatu timpurile si inpregiurarile, coprinde inse pravil'a si nisce drepturi vecînice, care nici se invètia in teologi'a din Blasiu, nici se urmédia in judecati, si scaderile aceste storcu lacremi din ochii multoru òmeni asupriti. Astfeliu fiindu clatitu fundamentulu bisericii prin vetamarea tocmelei ei, n'avemu a ne mirà, daca vedemu crepaturile cele primejdióse a le zidului bisericii, pe care altulu nu le pòte direge, fàra saborulu celu mare, daca vedemu biseric'a zacèndu de nisce bóle grele, pe care altulu nu e in stare ale vindecà, fàra saborulu celu mare. — Scólele nòstre cele din Blasiu astépta indreptare, cà se nu re-

*) Vedi Acta comitiaria Ecclesiae valachico-Tranicae in negotio unionis cum romana Eclesia de Anno 1698 in archivo Eppatus Fogarasiensis.

Fiacare avea càte unu strigatoriu platitu, cá se laude calitatile marfei. Totu asia era si in Rom'a. Pe captivii facuti in batalii aveau se'i scótia la vendiare quaestorii.

Prin inaltiarea christianismului la religiune de statu, sclavi'a s'a desfiintiatu numai in parte. Imperatulu Constantinu adeca decretase, cá precum inainte de elu numai cetatienii (cives) statului romanu nu poteau fi dati in sierbitute, asia de aci incolo numai christianii se fia considerati de liberi in sensu anticu (civis romanus sum), éra cu paganii ajunsi in captivitate se se póta face comerciu de ómeni dupa placu. Se prea intielege, cà apoi atàtu ethnicii idololatrii, càtu si mai apoi mohamedanii saraceni, turcomanii si turcii au sciutu se intórca aceeasi arma, spre a robí pe christiani.

Piatiele de sclavi s'au inmultitu successive si in Europ'a christiana mai alesu in Spani'a, inse si pe airea, precum de ex. in Franci'a la Lionu si Verdun, apoi si in Veneti'a, in Hamburg, Bristol si in mai multe locuri pàna in sec. alu 15-lea, spre cea mai mare rusine a christianismului. De aci nu ne vomu mira vediendu, cà mai tardiu classea sclaviloru cumparati, prinsi in resbóie, sau rapiti, amestecandu-se cu locuitorii indigeni ai tierei, proprietarii sclaviloru prefacuti in aristocrati, isi formara successive dreptu de proprietate asupra persónei si averei toturoru locuitoriloru. De aici vine si aroganti'a paganésca a multora, carii se inganfa cu minciun'a istorica dicùndu: „Cu sabi'a cuceritamu noi acésta tiéra"; dara apoi totu ei nu'si sciu da ratiunea, cum s'a intemplatu, cà chiaru miliónele poporului de unu sange, de aceeasi limba si religiune, de acelasi temperamentu si caracteru a cadiutu in sierbitutea loru si inca in cele mai multe casuri fàra nici-o sperantia de manumissiune.

(Ací curmamu de o camdata studiulu acesta.)

Transilvani'a.

— Sibiiu. (Meditatiuni de serbatorile Nascerei Domnului.) „In dilele acelea a esitu edictu dela Cesarele Augustu, se se inscria tóta lumea. Acésta inscriere s'a facutu mai ăntaiu candu Cirineu erá gubernatorulu Siriei. Si mergeau toti se se inscria, fia-care in cetatea sa. Si s'a suitu si Josifu din Galile'a, din cetatea Nazaret, la Jude'a, in cetatea lui Davidu, care se chiamá Betlehem."

Inainte cu una miie optu sute si optudieci de ani conscriptiunea locuitoriloru din tóte provinciile vastului imperiu romanu avea celu puçinu acea insemnatate, pe care 'io dau in dilele nóstre staturile cele mai inaintate si cei mai luminati cultivatori ai statisticei; éra legea conscriptiunei erá cu sute de ani mai vechia de càtu epoc'a imperialismului in Rom'a. Solon o introdusese in Aten'a cu 577 inainte de nascerea lui Christosu. In Rom'a s'a introdusu inca sub regi, éra dupa desfiintiarea regatului oficiulu numerarei poporului si alu conscriptiunei averiloru a trecutu la consuli si la tribunii militari (generali de calarime) si numai in anulu 444 inainte de Chr. s'a infiintiatu functiunea de censori, cá una din cele mai inalte demnitati ale statului, care la inceputu se dá pe càte cinci ani, mai tardiu, pàna la imperatori, numai pe càte 1½ anu. Dupace s'au concentratu tóte poterile in manile unuia cá imperatoru monarchu, atunci a trecutu si censur'a intre atributiunile acestuia.

Este o coincidentia fórte semnificativa, cà una din conscriptiunile universali facute in totu coprinsulu imperiului, cade tocma in epoc'a nascerei Salvatorului lumei. Cá si cum domni'a lumésca ar fi voitu se dica pruncului nascutu intre pastori: Éca, pentru càta lume de ómeni pecatosi ai tu se te dai odata victima, cá si cum ai fi celu mai mare facatoriu de rele. Acésta este resplat'a lumei pentru cei mai mari binefacatori ai ei.

Censorii Romei tineau in evidentia nu numai listele civili ale locuitoriloru, nu numai conspecte despre averile fia-caruia, ci si despre portarea morala a fia-carui cetatiénu, éra poterea loru in acestu punctu erá atàtu de mare, in càtu ei pedepsiau in publicu pe toti ómenii depravati si datatori de scandale, degradandu din o classa in alt'a si chiaru lipsindu'i de drepturi civili. Jurisdictiunea censoriloru in Rom'a se intindea asia departe, in càtu de ex. nici-unu contractu de arendarea averiloru statului nu avea valóre, daca nu se ratificá de càtra censori; totu asia controlau ei si spesele statului.

Cine inplinesce la noi, asupra nóstra, in dilele nóstre, escelentele oficiu de censori? Cei ce se ocupara in cele 10 dile din urma cu numerarea poporului, de siguru cà nu. Acelora le lipsesce orice vocatiune si auctoritate pentru inplinirea unui oficiu atàtu de inportantu si absolutu necessariu la ajungerea scopului, pentru care este creatu omulu pe pamentu. Oficiulu de censoru in acestu intielesu l'a consacratu insusi Isusu Christosu de repetite-ori, prin cuventu si prin fapta atunci, candu a infruntatu aspru pe farisei si pe saducei, pentru blastematiile loru, atunci candu a condamnatu rapacitatea bogatiloru si candu s'a provocatu la exemplulu lui Lazaru, éra mai multu cá in tóte celelalte casuri atunci, candu a luatu biciulu si a scosu din biserica pe toti usurarii nerusinati, pe falsificatorii de monete, pe insielatorii si spoliatorii poporului, cari prefacusera biseric'a in bursa, séu cum se esprime evangeli'a fórte nemeritu, in pescere de lotrii, de banditi.

Are natiunea nóstra lipsa de censori? Dupa noi, acésta lipsa se simte astadi mai multu decàtu ori-candu alte-dati in cei 1775 de ani, de candu s'au asiediatu cele de ăntaiu colonii romane pe teritoriulu acesta. Dara cine se pórte la noi acelu oficiu sublimu de censori, atàtu intru intielesulu antieu romanu, càtu si intru alu evangeliei? Ar fi cine, sub o conditiune inse, cá mai ăntaiu se se supuna ei insii intre sine la unu lustru generale, exactu, chiaru minutiosu.

A fostu unu periodu fórte lungu din viéti'a nóstra nationale, in care poporulu nostru mai nu cunoscea alti judecatori si alta censura, decàtu pe cea bisericésca si pe lànga aceea, censur'a ómeniloru betrani, alesi din fia-care comuna pe temeiulu vietiei loru anteriore. Una din acelea censuri éra cea traditionale christiana, ceealalta erá o reminiscentia a censurei antice romane. Comparati pe acelea cu nebuni'a moderna de a recurge pentru tóte nimicurile, adesea numai pentru drepturi imaginate, la censori straini, la tribunale si judecati, care potu se fia inspirate chiaru si de o buna vointia càtra noi, le lipsesce inse ori-ce cunoscintia de limb'a nóstra, de datinele nóstre, de temperamentu si caracteru, de tóte aplecarile nóstre.

Barbati frati! Se lasamu cu totii descendentiloru nostrii cá prin testamentu, cà de càte-ori voru ajunge serbatorile nascerei Domnului cu anulu nou si cu solemnitatea baptismului, cá simbolu alu renascerei, totudeauna se'si numere pe ai loru, se le ia in séma starea si averea, se supuna la censura rigurósa adeveratu romana portarea propria si portarea toturoru membriloru familiei si a comunei; dara se nu uite a se interessá celu mai puçinu in acelea dile, totuodata de numerulu totale alu natiunei nóstre, de progressulu, de gradulu culturei si alu civilisatiunei, in care se va fi aflandu in fia-care anu.

G. B.

Din Banatu.

— De lànga Timisiu, 21 Dec. 1880. (Escursiune critica.) Relatiunile sociali si politice sunt cele mai derangiate in intregu Banatulu Timisiorei. Ar fi inse mare nedreptate de a aruncá tóta vin'a pentru relele ce bantuie societatea, numai in spinarea ministriloru, cari si-au succesu camu de diece ani incóce unii dupa altii. S'a accentuatu mai de multe-ori, cà ruin'a totala, va se dica bancrutarea tierei, bate la usia. Acesta este unu reu mai indepartatu de noi; reulu mai apropiatu inse este dejá in casa, pentrucà nenumerate familie fruntasie au bancrotatu si pàna acuma, care apoi alerga dupa posturi cu limb'a scósa, cá se nu piéra de fóme; éra cei fóra invetiatura se usca si pieru din di in di, fóra de a mai lasá urmatori dupa sine. In Ungari'a, dar mai alesu in Banatu reulu principale jace intr'aceea, cà poporulu nu are maturitate politica, pentru-cà n'a aretatu pàna acuma cà este in stare de a pricepe si óresi-cum a sbé in sinesi drepturile civili acordate prin lege; éra daca nu póte seu nu se scie folosí de drepturile civili, atunci este lucru preste putintia de a'si castiga drepturi politice si a se folosi de ele.

La cea mai mica tentatiune (ispita) se lasa multi a fi sedusi de poterea secreta, fórte latita, care pre aici se numesce francmasoneria seu nihilismulu ungurescu. Acésta potere róde cá unu verme neadormitu la esistenti'a statului, nimicesce bunastarea locuitoriloru, produce defraudarile si spoliarile cele mai neumane la cassele publice din tiéra si prepara resbelulu toturoru contra toturoru.

Causele cari au produsu acésta situatiune sunt mai multe, intre acelea cea principala este inferioritatea clerului in cultura si sciintiele moderne, care la ocasiuni solemne si private nu este in stare de a aduce in consonantia principiele religiunei crestine nici cu cele mai primitive legi naturali. Càtra acésta, din tierile nemtiesci au inundatu in Banatu tóte lapedaturile societatii, in frunte cu jidovimea, aducèndu cu sine si literatur'a desfrenata si plina de ateismu. Aceste venituri (venetici, adunaturi) isi dau aeru de ómeni culti, cu scientie mari, se uita din inaltime la poporulu inca necoruptu; éra cu cei de tagm'a loru sunt in stare a bea amorulu dintr'unu pocalu, le acopere tóte slabiciunile si le inaltia tóte vitiele pàna la alu sieptelea ceriu, numai cá se-i póta esploatá materialmente; in cele mai multe casuri le si succede minunatu.

Cause mai de aprópe, cari au produsu starea deplorabila intre romanii din Banatu sunt: cà parte insemnata din intelligentia s'au formatu in institutele calvinesci din centrulu Ungariei, despre cari este sciutu, cà pre religiune nu punu nici uuu pondu si facu specula cu sciinti'a. Tinerii preparati pre acolo au gustatu totu felulu de invetiaturi veninóse, numai din istori'a si datinele poporului romanescu n'au invetiatu nimicu, nu cunoscu nimicu. Cei mai multi isi cérca noroculu de a cumpará diploma de bacalaureatu cu argumente sunatórie, cari la unii professori ponderédia mai multu, decàtu argumentele morali. Albiti cu spoiéla de acésta, se ducu unii pre carier'a preotiesca, éra

---

mana totu in silendrianulu celu vechiu; pe sate n'avemu scóle; aceloru vr'o 300 care le intemeiase Sincai in véculu trecutu, acum nici urma nu se mai cunósce; cele 12 cu plata imperatésca nu facu sporiu, afara de cea din Mediasiu; dascalii ar trebuí mai bine procopsiti, cá se nu se ostenésca inzadaru, dar Blasiulu pàna acum inca nu s'au prea ganditu a cultivá si pe dascalii dela sate. — Obiceiulu bisericii grecesci de a despartí pentru precurvie ar trebuí introdusu éra, càti ómeni s'ar mantuí prin acésta de iadulu celu din lumea acésta si de celu din ceealalta! muierile unoru barbati fugu dupa catane in Itali'a, séu trecu la tiéra; bietulu barbatu remane a uneori cu cas'a plina de copii, cere despartire si voie de a se casetorí mai ăntaiu la scaunulu protopopescu; acesta nu i'o póte dá de fric'a prea C. consistoriu, alérga si bate si aici pe la tóte usile, ci in zadaru; desnadajduirea, in care cade unu astfeliu de nefericitu audiendu'si deliberatulu prin care se silesce a tînea acea legatura acum numai nalucita a casatoriei cu o muiere, care cu fapt'a au ruptu legatur'a cea adeverata a casatoriei, numai acela si-o póte inchipuí, care vede pe unu nefericitu cá acela.

Clerulu romanescu celu unitu are capitaluri nu prea mari adeveratu, daca privesce cineva la multimea trebuintieloru clerului si a némului; seminariulu are o mosie cumparata de unu episcopu iubitoriu de némulu seu, cu ajutoriulu clerului si alu némului. Aceste tóte ceru luarea aminte a clerului, carele n'aru trebuí se uite, cà clerulu nostru au avutu mai demultu mosii frumóse la M. Váradgya si airea, dar prin negrije au peritu. Clerulu astépta cá tóte se le faca Blasiulu, si prea adeveratu este, cà daca se uita Blasiulu la lucrurile sale, cu dreptate póte se dica de sinesi „non semper dormio"; totusi secade se priveghiedie si clerulu, cà rogatiunile episcopiloru ori unde mai mare infiparire ar face unite cu ale clerului, de càtu singure; din mormentulu saborului mare isvorescu o multime de nefericiri preste clerulu romanescu, si in restaurarea aceluiasi o multime de nadejdi, si óre de ce nu'si rereclama clerulu acestu dreptu nepretiuitu? fàra dreptu nu e nadejde de inaintare, nu e viétia nicairi; dreptulu e isvorulu toturoru bunetatiloru a fiesce-carei societati, dreptu! minunatu si mare nume, cela ce esti menitu a fi unulu si acelasi la tóte popórale, unulu si acelasi pretutindeni, si in tóte timpurile, tu pe celu ostenitu de munca nedrépta ilu odichnesci; consciintiele cele cadiute si de timpuri barbare umilite le ridici; aperi pe celu mai slabu, tîi in respectu, si infrenedi pe celu sumetiu; mai luminosu esti tu de càtu sórele si mai sfàntu de càtu tari'a ceriului; unde nu stralucesce lumin'a ta, acolo domnesce intunerecu vecînicu, selbataci'a, gele si nefericire; prin tine inflorescu bisericile si se vestejescu cu tine dinpreuna, pentru tine e desfatare si dulcétia a traí. cinste si marire a patimí si murí; lumin'a adeverului, cultur'a si fericirea omenésca sunt surori, si numai sub scutulu imperatiei tale potu se inflorésca si se aduca roduri; si cine'ti va dá tie cá in lupt'a ce o ai pururea in contra poterii intunerecului si a interessului privatu, se remai invingatoriu pentru totudeauna! cei buni se ostescu sub stégulu teu, éra cei ce te urascu, pentru-cà sə temu de tine, triumfulu teu inse e triumfulu vredniciei omenesci in contra reutatii; pe tine te dorescu multe ănimi asuprite, pentru tine, pentru biseric'a ceea ce isi jelesce apunerea, si doresce invierea unui dreptu nepretiuitu alu seu, amu indrasnitu si eu a face aceste bagari de séma, si ale supune judecatii doritoriloru de inaintarea si inflorirea bisericei nóstre.

Dixi et salvavi animam meam.

Blasiu, 22 Decembre 1842.*)

S. B.

*) Se fia sciutu, cà acestu operatu alu lui Sim. Barnutiu s'a publicatu aici intregu asia, cumu se afla in originalu, éra in „Fói'a pentru minte" etc. din 1843 lipsescu mai multe passage si espressiuni, pe care censur'a de atunci le stersese. Not'a Red. Obs.

partea mai mare pre cea juridica, candu se vedi apoi, cum apara drepturile poporului, totu anapoda si pre dosu.

Mai inainte de tóte ómeni de acestia isi punu de principiu: Fia ce va fi, numai mie se'mi mérga bine. „A lucrá pentru binele comunu, trece de utopia; a se perfectioná in cultur'a nationale, este nebunia,“ dicu ómenii luminati din luminarile dela Szarvas, Kecskemét, Körös si altele. Ei au mirositu din lumea mare cosmopolitismulu, care-i impaca si cu calaii (hoherii, gâdii) poporului romanescu; au mai cetitu ei si scrierile lui Renan si Darwin, din cari au invetiatu a desconsiderá Bibli'a sacra si a o dejosi la o fabula, pre care cei mai multi din ei nici n'au citit'o in viéti'a loru. De aici indiferentismulu loru càtra religiune si biserica, in càtu este cuprinsu de fiori crestinulu adeveratu vediendu dominec'a si in serbatori bisericele góle, éra birturile pline de ómeni, par' cà si-aru afiá acolo raiulu pamentescu. Notariulu domineca isi cara fenulu, primariulu au ordinatu 12 cara se aduca lemne notariului; acestia sunt toti romani, cari si pórta romanismulu prin gura. Preotulu cu cantorulu si càtiva baiati inplinescu serviciulu divinu in biserica; éra notariulu anuntia prin sunetulu tobei, cà ese la esecutiune prin comuna esecutorulu venitu mai de curendu. De aici provine, cà in Banatu intre preoti si amploiatii laici este o neintielegere camu generala, si decumva se intempla, cà undeva totusi traiescu in armonia, acolo de siguru interessele materiali sunt care 'i léga, cu planulu firmu de a spoliá plebea ignoranta preste totu. De aici provine acea stare dorerósa, cà in multe comune vedi scóle si biserici descoperite; la unele cadu paretii; birturile inse, in alte comune si càte patru, — sunt edificate bine, din materialu solidu; birtasii cu muierile loru au unu esterioru de minune, éra invetiatoriulu cu intrég'a familia vegetédia cá celu de care se ferescu toti, faci'a si ochii i-se inpaingenescu adeseori de suferintiele cotidiane: „Quem dii oderunt, pedagogum fecerunt“. Din 80 de baiati de scólà abia affi 10—12 la scóla, dar si acestia numai in lunile de iérna, pentrucà nepotendu amblá pre afara, siedu totu in casa si rodu la malaiu. Deci cá se mai odihnésca si malaiulu, parintii i trimitu la scóla.

Candu poporulu banatiénu ar fi abandonatu (lasatu) numai in grati'a naturei, ar fi cu multu mai fericitu decàtu cum este elu in timpulu de façia. E sciutu, cà natur'a influentiédia in modu binefacatoriu asupra omului, éra relele fisice si spirituali se nascu de comunu din abusurile contra legiloru naturali si celoru morali crestinesci; dar poporulu este incàtusiatu si cercuscrisu prin atàtea legi, in càtu nu a remasu nici o actiune in vieti'a lui, care se nu fia normata prin lege. Acelea legi inse lui ii sunt necunoscute, si pre càtu le-aru cunósce, nu le pricepe; éra cei cari le cunoscu, n'au nici-o mila de elu, au inse justiti'a ungurésca. In urmarea aceleia poporulu romanescu perde din anu in anu, neincetatu, din mosiile sale, si nici intre o natiune nu se inbogatiescu jidanii asia iute, cá intre poporulu romanescu; decàtu póte intre rutenii si polacii din Galiti'a.

Se nu créda inse cineva, cà poporulu romanescu este betivu dela natura, pentru-cà alte popóra conlocuitorie l'au intrecutu de parte. Patim'a betiei pàna acum a petrunsu numai puçinu in mass'a poporului romanescu; elu inse pierde din terenu, pentrucà i lipsesce esperienti'a si fiindu-cà dà crediementu prea peste mesura usioru la toti charlalanii,*) apoi si cade victima spoliata si saracita. Causele cà si romanii cercetédia birtulu, sunt mai adeseori, cà n'are ocupatiune in lunile de iérna, si pentru cá se-i trèca de uritu, merge la divanu la Avramu, nu este cine se'lu invetie si dedea la ocupatiuni oneste si folositorie, pentrucà lipsesce toturoru scienti'a de a instruá poporulu in economi'a nationala si politica, precum si in agronomia.

Talmudulu, ce este dreptu, scrie, cà nu este ocupatiune mai ingrata decàtu cultur'a pamentului; acésta o credu inse numai cei ce se tinu de Talmudu, din care causa nici nu lucra ei la pamentu, ci numai speculedia cu beuturile spirituóse; prin aceste corumpu poporulu, ilu despoia de avere si sanetate, ilu arunca pre urma in perire sigura, nu numai materiala, dar si spirituala; pentrucà daca averea este periculósa pentru mantuirea sufletului, seraci'a este de doue-ori mai periculósa, fiinducà natur'a omenésca contine ceva neperfectu, ce trage pre omu la escessu, si decumva n'are mediuloce de a se cultivá, cá se-si cunósca destinatiunea mai inalta, atunci remane in ignorantia si orbia sufletésca.

Nu este alta alternativa decàtu a cultivá massele poporului, inse crestinesce si in cultura nationala. Cosmopolitismulu si francmasoneri'a este puntea ateistiloru si a càtoruva ómeni catilinari, cari vreu se se inbogatiésca din sudórea poporului romanescu, éra pre elu se-lu estermine, pentrucá altii se-i ocupe loculu. Este cunoscutu, cà in Vien'a, capital'a imperiului, esista de multu una societate pentru colonisarea Banatului cu germani. Se dice cà in anulu acesta s'au asiediatu in partile Panciovei, una miie de familii nemtiesci, cá colonia. De aici se vede ce inflintia are cultur'a asupra massei poporului, in càtu rass'a teutonica face concurentia nu numai francesiloru prin colonisare, dara si anglesiloru in Statele unite din Americ'a; dar apoi Europ'a este preserata cu germani dela unu coltiu pàna la celalaltu, in càtu schimbandu unu cuventu, potemu esclamá cu Ovidiu: „Hic quoque sunt igitur germanae, quis crederet urbes.“ Si germanii totu ocupa terenu dela celealalte popóra, daca nu prin cuceriri bellice, atunci prin colonisari, pre calea pacifica, si acestu mijlocu din urma este cu multu mai periculosu pentru popóra, decàtu celu de antaiu. Numai instructiunea si cultur'a ânimei sunt mijlocele cari potu salva rass'a latina din imperiulu Austro-Ungariei, éra drepturile fia càtu de mari, daca celu ce le posiede nu scie usa de ele, le pierde càtu mai ingraba, pentrucà nu le scie aperá.

T. Grachu.

*) siarlatani, insielatori strengari.

Din Bucovin'a.

Cernauti. In 18 Dec. am asistatu la o intrunire nationala, care pe càtu ne-a bucuratu pe de-o parte, cu atàta ne-a intristatu érasi in alta privintia. A fostu siedinti'a festiva a societatiei academice romane „Bucovin'a“, la care au participatu afara de rectorulu magnificu dn. Eusebiu Popovici, secretariulu societ. pentru lit. si cult. rom., prof. Joanu Bumbacu si mai multi representanti ai preotimei si inteligentiei romane. Cu tóte cà s'a indrumatu intre ambele desbinate societati surori (Bucovin'a si Junimea) relatii mai demne de amendoue, trebue se marturisimu cà ne-amu convinsu, cà numai dela contopirea amenduroru potemu sperá intreprinderi si lucrari seriose. Se le fia aminte, domniloru frati, cà unde vorbesce interessulu nationalu, interessulu comunu, tacu interessurile particularie, tacu antipathiile personale, fia ele chiaru si càtu de mari.

..... Ne tanta animis assvescite bella,
Nec patriae validas in viscera vertite vires (Virg.).

Nu'ti vine se credi si totusi e asia. Intr'o provincia romana esista (destulu de tristu) o universitate germana, la care (lauda Domnului) se mai afla asia pe strecurate si o catedra pentru limb'a si istori'a romana. Nu aveau ce face d-nii mosiei nóstre, acésta trebuiau se ne concéda, inse cá mesteri iscusiti, aflara degraba mestesiugulu potrivitu pentru de-a condemná acésta catedra la o passivitate destulu de injositóre. D-lu Sbier'a anume, cunoscutulu redactoru alu micului organu óre-candu literariu, ce a aparutu in partile nóstre uitate de Dumnedieu, s'a denumitu suplentu pentru acea catedra. Dupa legile academice inse numai unu professoru póte esaminá, si asia remanemu noi, cu tóte cà avemu o universitate in tiéra, totu cá mai inainte, fàra tineri aprobati pentru limb'a rom., cà-ci competentii se ingrijescu, cá nu cumva se devie d. Sbiera professoru. Amara ironia. Si resplat'a, la care póte aspirá unu barbatu ce si-a consecratu juneti'a natiunei sale! Se inregistramu inca si unu altu factu demnu de antecesorulu seu. In Cernauti isi vedeau romanii in ultimele dile prin pensionarea actualului presidentu alu tribunalului, aprópe realisata de multu nutrit'a dorintia de a avea in fruntea unui institutu afàtu de importantu cum 'i tribunalulu, pe unu fiiu alu tierei, cà-ci erá probabilu, cà primulu consiliariu supremu Dr. Bendella, unu barbatu cunoscutu pentru severitatea sa in cele oficióse si sprijnitoriu neobositu alu junimei, nu se va mai potea trece cu vederea, fàra de a dá o dovada de totu batetore la ochi pentru protegerea veneticiloru in daun'a tierei. Si éca — deunadi ne vestesce diariulu oficialu, cà e denumitu unu óresicare Uhle, néntiu cine scie de pe unde, presidentu. Càtu pentru caruntulu Dr. Bendella, nu'i remane de càtu mangaierea cà — petele esu la sóre.

Radu Noru.

Dela Redactiune. Noi amu face locu cu mare placere la mai multe corespondentie venite din Bucovin'a, daca publicarea loru nu o aru inpedecá insii dd-nii corespondenti in doue moduri. Unii adeca scriu séu cu ortografi'a semiciriliana, asia numita a lui Pumnulu, pentru care multimea de diftongi nu se afla in nici-o tipografia din Transilvani'a, altii érasi au adoptatu kakographi'a care a esitu de moda in Romani'a cá de cinci ani incóce, prin care limb'a nóstra e insultata, calcate fiindu in pitióre chiaru regulele ei elementarie, ceea ce la alte popóra nu se érta nici baiatiloru de 9—10 ani. Noi necum se suferimu vreodata in publicatiunile nóstre o batjocura cá aceea a limbei, cí din contra o amu combatutu si o vomu combate pe càtu vomu fi in viétia si cu atàtu mai virtosu vomu departá dela noi — de si cu multa parere de reu, lucruri de dincóce de munti, scrise cu acea kakographia, nu pentru cà aplica semnele, ci pentru cà'si batu jocu de gramatic'a limbei, maimutiandu nu sciinti'a, ci grós'a ignorantia a asia numitiloru fonetisti, cari nu merita nici numele acesta, pe care nici nu'lu intielegu, cà-ci ei sunt numai sclavii jargóneloru, cari au atàtea dialecte romanesci, càte suburbii au capitalele Romaniei si càte colonii bulgaresci se afla in districtele Ilvof, Vlasc'a, Jalomiti'a. Voindu noi a publicá articlii si corespondentie scrise precum se aratà mai susu, ne vedemu condamnati a platí unu individu numai spre ale decopiá cu acésta ortografia etimologica moderata, ce se vede si in acestu organu alu nostru de publicitate, de si chiaru ací ne scapa unele neregularitati, totu din cause cá cele memorate. Sunt érasi unii domni, carii scriu nemtiesce cu cuvente romanesci, in càtu érasi ne vedemu constrinsi a le transcrie, la care inse nu ne ajunge timpulu.

Despre opiniuni politice diametralu oppuse la ale nóstre, nu mai vorbimu, precum ar fi de ex. candu se recunósce dreptu istoricu la limb'a germana, séu candu se recomanda limb'a francesa de limba a monarchiei.

Poporulu macedo-romanu.

Abia a trecutu o generatiune de 33 de ani, de candu Europ'a affà ceea ce ea uitase in alte vreo cinci generatiuni mai vechi, cà existe la Dunare si intre Carpati unu poporu, care se numesce pe sine Romanu si care este prea decisu a'si conserva si asigura cu ori-ce pretiu individualitatea sa nationale si politica. De trei ani incóce aceeasi Europa incepe abia se mai cunósca unu altu poporu romanescu, in tierile muntóse dela marea adriatica, carui strainii ii dicu Vlach, Valach, cá si celui dela Carpati, éra elu isi dice sie totu Romanu, pe candu slavii si grecii ii dicu Cutiovlachu si Tîntiariu. Dara ce se ne miramu de nesciinti'a Europei, candu noi insine cunosceamu pàna acum atàtu de puçinu pe Macedoromanii locuitori in Macedoni'a, Epiru, Tesali'a si pàna in Greci'a propria.

Barbatii de statu ai Romaniei s'au incercatu a face pe diplomatii congressului dela Berlinu prin cunoscutulu memorandu publicatu si de noi la timpulu seu, cá se reflecte si la acelu poporu macedoromanu. Ei n'au voitu atunci se audie multe despre acelu poporu, precum nu voisera a se ocupa prea multu nici de compatriotii loru, de Arnauti (Albanesi, Schipetari). Au patit'o cu arnautii si se pare cà o voru pati si cu poporulu macedo-romanescu, care a inceputu a se desteptá fórte bine din somnulu seu mortaretiu.

Pre candu dela Bucuresci se lucra cu totu adinsulu pentru desteptarea macedoromaniloru si informarea despre existenti'a loru, atàtu prin cunoscutulu Album macedoromanu, càtu si pe alte cali, a inceputu si press'a popóraloru neolatine a inbraçiosia caus'a loru. Unu exemplu prea frumosu de acésta interessare aduce „Press'a“ Nr. 283 din Bucuresci prin reproducerea unui articlu prea bine scrisu din diariulu „L'Italia“ dela Rom'a, in care, dupa-ce se demonstra grós'a eróre comissa in congressulu dela Berlin prin ignorarea poporului macedoromanescu, se dà si urmatóri'a informatiune instructiva si demna de tóta atentiunea publica.

„In realitate, Elenii sunt in Epiru cá si in Thesali'a, in mare minoritate.

Grecii propriu disi se intindu numai in lungulu litoralului. Acesta e obiceiulu loru constantu, cà-ci ei sunt, inainte de tóte, marinari.

Restulu teritoriului epirotu si thesalianu este ocupatu din partea Mediteranei, de Albanesi, pre lantiurile Olympului si Pindului si in valea formata de asti doi munti poporatiunea este albanesa si mai cu sema romana.

E adeveratu, cà unu óre-care numeru din esti romani sunt greciti, dar ei nu sunt de càtu in aparentia si o vomu esplica pentru ce.

Macedo-Romanii séu Cutio-Vlachii, de c

vorbimu, apartînu religiunei grece. Turcii au voitu in tóte epocele a simplifica administratiunea, spre a nu avea a face cu unu prea mare numeru de comunitati. In consecintia, ei au pusu sub jurisdictiunea patriarchului din Phanaru si pe Greci si pe Albanesi si pe Serbi si pe Bulgari si pe Romani. Numai de càtiva ani Bulgarii au unu felu de biserica schismatica, separata intru càtu privesce administratiunea, de biseric'a gréca propriu disa.

Episcopulu grecu, séu representantulu lui dupa obiceiulu turcescu, este oficerulu starei civile, judecatoriulu, administratorulu fonduriloru scóleloru; elu percepe, chiaru si inparte inpositele.

De aci a urmatu, cà Romanii de religiune gréca s'au gasitu dati cu picióre si mainele legate clerului grecu, fàra care ei nu poteau, spre a dice astfelu, nici a se nasce, nici a se casatori, nici a muri; clerulu pronuntià divortiurile, decidea de validitatea testamenteloru, presidá la inpartiel'a mosteniriloru, avea tutel'a minoriloru, séu celu pucinu numea si destituea pe tutori.

Romanulu nu potea scapa de clerulu grecu, cà-ci acesta avea la dispositiune gendarmeri'a, spre a-i esecuta decisiunile.

Astu cleru, séu mai bine prelatulu grecu, cà-ci clerulu inferioru care este romanescu, s'ar fi subtrasu de siguru de sub dominatiunea lui de ar fi potutu, profita de situatiunea religiósa si civila ce i se facuse, spre a helenisa poporatiunile ce domina. De aci, feroci pressiuni asupra poporatiuniloru romane, cari se revoltara de mai multe ori, de aci unu antagonismu si o ura adanca din partea Romaniloru si Albanesiloru in contra totu ce pórta unu nume de grecu si in contra Greciei.

Clerulu grecu cauta a'si inpune limb'a; cartile bulgare si romane fura arse. Anathema chiaru a fostu aruncata contra acelora, cari se incercau a scrie altfelu, decàtu grecesce. Instructiunea se facea in grecesce.

Gratia astei procederi, numeróse orasie si numeróse sate au devenitu, in asti din urma doui secoli, in aparentia grecesci.

Càteva scoli romane au incercatu se se stabilésca, prelatulu isi intrebuintià tóta influenti'a spre ale inpedica se prosperedie, si mergea pàna a amerintia cu excomunicarea, si candu nici una din aste amenintiari nu'si producea efectulu, prelatulu recurgea la autoritatea turca, carei ii presentá aste incercari cá nisce amenintiari contra autoritatii sultanului, si vorbele episcopului sunt sante pentru functionarii musulmani.

Asti Cutio-Vlachi mai multu sau mai pucinu greciti, — unu mare numeru au resistatu — se ridica la 900 mii. Nisce caletori spunu, cà numerulu loru este de unu milionu 200 mii, si unu romanu, D. Balasiescu, care a percursu aste locuri, a numeratu pàna la 2.500,000. Dar nationalitatea autorului l'au facutu de siguru se exageredie cifrele.

Ori-ce ar fi, astu milionu de macedo-romani, care este animatu de ura in contra greciloru, este dispusu, se pare, a apera cu energia nationalitatea lui, ce nu este amenintiata de Turci'a si pe care Greci'a se va incerca a o distruge.

Toti romanii sunt proprietari de mosii si au in mainele loru comerciulu si industri'a Albaniei; sentimentulu nationalitatii a fostu desteptatu in ei de ultimulu resbelu astfelu, in càtu se va vedea. fenomenu neasteptatu, cà poporatiunea ce grecii revendica cá apartinandu-le loru, ridicandu-se contra acelora cari se intitulédia liberatori si pe cari ele'i considera cá navalitori.

Acésta va fi o noua surprindere pentru Europ'a, careia congressulu dela Berlin i'a reservatu mai multe."

Invitare de prenumeratiune la „AMVONULU"

foia bisericesca pentru elaborate din sfer'a elocintiei sacre, aparuta primadata in a. 1868 si acum continuata in alu doile cursu.

Apelu càtra preaveneratulu Cleru romanu.

„Pre presbiterii cei dintre voi i rogu cá unulu, care sum si eu presbiteru: pasceti turm'a lui Domnedieu cea dintru voi. (I. Petr. V. 1, 2.)

Pe candu voi Domnedieu in abisulu indurariloru sale, a perená intre noi omenii pe pamentu in s. sierfa a altariului „vieti'a sa, patimele sale, mortea sa", si a depune in s. sacramente cá in totu atàte vase ceresci tesaurulu dararíloru sale, spre a inplea cu ele golatatea si a acoperí saraci'a sufleteloru nóstre; si astfeliu pe candu Elu continuá a trai intre noi neincetatu suferindu, iubindu, rescumparandu cá odinióra pe altariulu cruntu alu crucii in culmea Golgotei; au erá cu potintia, se fia amutitu cu totulu vocea Lui, vocea Aceluia, care scoboritu odata din ceriu, cá se ne vestesca misteriele imperatiei ceresci, voi a vietiui intr'unu modu atàtu de minunatu in mijloculu nostru de alungulu secleloru, de alungulu generatiuniloru, pàna la finea lumii?

Nu, viersulu Lui nu a amutitu. Lumin'a invetiaturelor domnedieesci ale Lui nu a incetatu a reversá pe cararile intunecóse ale vietiei nóstre radiele sale.

„Datu-mi-s'a mie tóta poterea . . . Dreptu acea mergùndu invetiati tóte poporele. Si éca Eu cu voi sum pàna la capetulu lumii." (Mat. XXV. 18—20.) „Mergùndu in tóta lumea, predicati evangeli'a la tóta creatur'a". (Marc. XVI. 15.)

Noi suntemu preavenerati Confrati! acei fericiti alesi, caror'a ne-a incredintiatu Christosu missiunea maretia, de a portá la popóre numele seu adoratu, de a versá lumin'a credintiei in intunereculu sufleteloru, vestindu misteriele rescumpararii, si crescùndu astfeliu prin evangelia din fiii sei pamentesci cetatiani pentru curtile Jerusalimului ceresc. „Eu v'am alesu pre voi." Si pentru ce ne-a alesu? la ce ne-a deputatu? „se mergeti si se aduceti fruptu, si fruptulu nostru se remana." (Joanu XV. 16.)

Priviti preaven. Confrati! priviti inapoi peste sirulu lungu alu secleloru, priviti la cet'a stralucita a atàtia mariti episcopi si preoti pàna la apostoli si dela apostoli pàna la profeti. Noi suntemu consocii loru, si cu ei dinpreuna suntemu, ce suntemu? „Suntemu colaboratorii lui Christosu" (I. Cor. III. 9) in castigarea sufleteloru.

Ce onóre! ce respundiatate!

Si daca nu vomu corespunde missiunii onoratorie, pentru care suntemu deputati? Daca vomu fi isvore sece, isvore fóra de apa" (II. Petr. II, 17) cari „au pierdutu ap'a dulce a predicatiunii? (Jeron.)

Cá spada ascutita taia in sufletulu mieu vaietulu marelui apostolu alu gintiloru; „Vai mie! daca nu voiu binevesti." (I. Cor. IX. 16.)

Vai noue! preaven. Confrati! daca nu a aflatu intrare in urechiele nóstre, daca nu a prinsu radecina fruptuitoria in sufletele nóstre admonitiunea aceluiasi apostolu: „Predica cuventulu; mustra, certa, indemna cu tóta indelunga rabdarea si invetiatur'a (II. Tim. IV, 2, 3.) „La aceste se cugeti, intru aceste se remani ... cà-ci facundu acésta, te vei mantuí si pre tine, si pre cei cari te voru ascultá." (I. Tim. IV. 15, 16.)

Ci scriindu aceste cuvinte, inaintea ochiloru mei apare tipulu lui Moise, care tramisu in solía domnedieésca la Faraonu, in tém'a de a nu potea corespunde missiunii inalte, cerca a declinà dela sine onórea acésta. „Domne! nu am darulu de a vorbí." (Exod. IV. 10.)

Asia unu Moise. Si noi? noi, caroru ne lipsesce darulu supranaturale alu semneloru si alu minuniloru, cu care l'a intrarmatu Domnedieu pre densulu; noi, caroru ne lipsesce farmeculu vietiei unui Moise, care pe langa cuvintele cele mai simple inca inpune, convinge, rapesce cu elocinti'a fapteloru sale; cum vomu potea supliní in noi defeptulu facultatii de a vorbí? de a vorbí bine, cu unctiune, cá se se misce consciintiele, cá se se rapesca ânimele dela pamentu la ceriu, dela grigea celoru trecatorie la cercarea celoru eterne; cá cei necredintiosi se se departe convinsi, cei patimitori mangaiati, cei apesati usiorati, cei slabi intariti, cei direpti insufletiti, éra pecatosii se cada batendu-si piepturile la petiórele lui Christosu, ingretiosiati de reutatile loru, intorsi dela ratecirile loru?

Respunde apostolulu, respundu s. parinti: prin cetire; va se dica: prin studiu neintreruptu si pregatire seriósa, „Jea aminte la cetire" indemná s. Pavelu pre invetiacelulu seu Timoteiu, (I. Tim. IV. 13.) „Prin cetire désa — scrie s. Ambrosiu — castigamu darulu invetiaturei" (in Ps. CXVIII. lect. X.)

E bine! Cum va fi cu potintia pregatirea seriósa, cum cetirea inpusa de apostoli, recomandata de s. parinti, daca nu vomu avea la mana isvórele necessarie, manualele ajutatorie?!

Indemnatu de aceste consideratiuni, pentru de a intinde preaveneratului Cleru romanu mana de ajutoriu in binevestirea evangeliei sacre a lui Christosu Domnului nóstru, edai la 1868. „Amvonulu", care vinu alu continuá acum pe a. 1881 in cursulu alu doile alu vietiei sale.

Càtu erá de necessaria si binevenita o astfeliu de intreprindere, a doveditu trecerea „Amvonului" din 1868 in 1300 de esemplarie, avendu prenumeranti din tóte provinciele romane, din Ungari'a, Banatu, Ardélu, Bucovin'a, Romani'a pàna la Ismailu, de unde eruditulu episcopu Melchisedecu, indata ce vediù „Amvonulu" la unu parinte monacu-professoru in Bucuresci, me inbucurà cu prenumerare la 10 esemplarie de odata.

Càtu este astadi de necessaria continuarea acestei intreprinderi, dovedesce cercarea desa, ce se face din tóte partile de ani incóce dupa esemplarie din „Amvonulu" din 1868, fóra cá se mai potu serví cu ele.

Daca „Amvonulu" din 1868 a avutu fericirea, a fi intempinatu cu placere, ba chiaru cu insufletire de preaven. Cleru romanu; am firma sperantia, cà preaven. Cleru nu si-va retrage partinirea caldurósa nici dela „Amvonulu" nou, cu atàta mai virtosu, cà-ci acesta — nu me sfiescu a enuntiá, — cu privire la valórea sa interna, va intrece „Amvonulu" din 1868 in multe privintie.

„Amvonulu" nou va aparé in Nri semilunari de 2¼ cóle, asia dara 4½ cóla la luna, octavu mare, tipariu desu. Nrii voru aparé si se voru spedá totu càte cu o luna inainte de tempulu, pentru care suna; bunaora: Nrulu de pe 1—15 Januariu st. v., va aparé si se va spedá pe la 13 Decembre st. n. si asia mai departe ceialalti.

„Amvonulu" nou va aduce oratiuni sacre pe tóte serbatorile si dominecele, oratiuni ocasiunale de totu genulu, precum la immormentare, la cununia, la primitia de preotu etc. in numeru de 110—120, in fine tractate practice din Retoric'a sacra.

Pretiulu de prenumeratiune este pentru Austro-Ungari'a 6 fl. la anu; éra pentru Romani'a 16 lei.

Prenumeratiunea se póte face numai pe anulu intregu; inse din considerarea starii vitrege materiale a preaven. Confrati din cura animarum, pretiulu se póte tramite si in rate bilunariu (Jan. Febr. apoi Mart. Aprile; si asia mai departe) de càte 1 fl. solvitu séu inainte séu supletoriu la finea biluniului, in care casu din urma nrulu primu alu biluniului urmatoriu se va spedá acelora, cari pàna atunci nu voru fi solvitu rat'a biluniului precedinte, cu postcipatiune. Éra din Romani'a este a se solvi pretiulu séu totu odata, séu in doue rate semestrali. Domnii colectanti voru primi dela 9 esemplarie 1 esemplariu gratuitu.

Ce se mai dicu? „Au dóra incepemu érasi a ne recomendá pre noi? Au dora ne trebuescu epistole de recomendatiune càtra voi?" (II. Cor. III. 1.)

In sperantia, cà intreprinderea se va recomendá ea pre sine, o incepu spre marirea lui Domnedieu si spre folosulu preaven. confrati preoti romani, caroru tramitiendule din departare o stringere de mana si o ferbinte salutare fratiesca, li ceru cu tóta increderea spriginirea binevoitória.

Prenumeratiunile si tóte corespundintiele sunt a se tramite la adress'a subscrisa.

Let'a-mare (in Ungari'a) 10 Novembre 1880. (Via Debreczen.)

Devotatu:
Justinu Popfiu,
protopopu etc.

☛ Cu acestu Nr. 104 se inchiaie cursulu anului alu III-lea alu „Observatoriului," prin urmare se inchiaie abonamentulu.

Cu tóta placerea amu satisface dorinti'a mai multoru dd-ni abonati, cari cerura cá se continuamu la adressele dd-loru si pe a. 1881, cà-ci voru tramite pretiulu ceva mai tardiu; asiguramu inse, cà cercarea facuta la inceputulu anului trecutu, a produsu o confusiune la espeditura, care ne costase o mare perdere de timpu pàna la regulare. In locu de a mai riscá in modulu acela, mai bine vomu tiparí din primii Nri cu 2—300 exemplarie mai multe, pentru-cá se potemu serví cu toti Nrii dela inceputu, aceloru domni cari vinu mai tardiu.

In anulu alu IV-lea pe lànga alti articlii originali, vomu tractá mai antaiu cestiunea traducerei si tiparirei cartiloru bisericesci cu litere latine, dandu locu raportului datu de càtra prea S. Sa domnulu Melichisedecu episcopu de Romanu càtra sinodu; éra dupa aceea vomu continuá cu cestiuni literarie, intre care va veni si critic'a principiului foneticu asia precum este aplicatu elu fórte reu, nu numai la noi, ci si la alte popóra.

Unu memorialu din 1848/9 scrisu de unu d-nu canonicu, va merge alaturea cu celelalte documente.

Red.

Pretiurile cerealeloru

si altoru obiecte de traiu au fostu la

7 Januariu st. n. in Sibiiu:

Grâu, dupa cualitati	1	hectolitru	fl. 6.80—7.80
Grâu, amestecatu	1	„	„ 5.30—6.30
Secara	1	„	„ 5.60—5.80
Papusioiu	1	„	„ 2.80—3.10
Ordiu	1	„	„ 3.60—4.—
Ovesu	1	„	„ 1.80—2.20
Cartofi	1	„	„ 1.60—2.—
Mazare	1	hectolitru	fl. 9.——10.—
Linte	1	„	„ 11.—12.—
Fasole	1	„	„ 5.50—6.—
Lardu (slanina)	50	Kilogram.	„ 30.—34.—
Untura (unsóre topita)	50	„	„ 36.——.40
Carne de vita	1	„	„ 44—46
Ous 10 de			—.25

Anuntiu de esarendare.

Bunulu dela Cutu — care este proprietatea Seminariului gr.-cath. din Blasiu — in departare de 1½ mil. de Mercurea, 2 mile de Sas-Sebesiu, constatoriu — dupa fói'a catastrale — din 288 jugere 404 orgii □ locu aratoriu, din 210 jugere 19° □ fenatiu, rituri si gradini din 9 jugere 140° □ viie, mai departe: din dreptulu regale de crismaritu in Cutu si la Silvasiu, precum crisma din Sebesiu, inpreuna cu Curtea si cladirile de locuitu si economice, se dà in arenda pre calea licitatiunei publice, pre periodulu de 6 ani, incependu dela 24 Aprile 1881 pàna in 24 Aprile 1887.

Licitatiunea se va tinea in **31 Januariu 1881** la 9 óre a. m. in cancelari'a subscrisului.

Datoritorii de a licitá voru avea a depune unu vadiu de 400 fl. val. austr. adeca 10% dupa sum'a de esclamare de 4000 fl.

Oferte scrise sigilate numai asia se voru luá in considerare, daca acelea pre langa aceea, cà voru fi provediute cu vadiulu de 400 fl., voru fi sau subscrise cu mana propria, sau subscrierea efectuita prin una a 3-a persóna, se va justificá prin 2 martori, cari sciu scrie; si afara de aceea voru fi provediute cu espress'a declarare: cà conditiunile de licitatiune sunt cunoscute oferentului si astfeliu instruite se voru substerne P. V. Consistoriu gr.-cath. din Blasiu celu multu pàna in **25 Januariu** a. c. st. n.

Conditiunile de licitatiune se potu vedea si inainte de terminu, in cancelari'a subscrisului.

Blasiu, in 1 Januariu 1881.

Ludovicu Csato,
advocatu archidiecesanu.

(51) 2—3

Editoru si redactoru responsabilu: **G. Baritiu.**
Tipariulu lui **W. Krafft.**